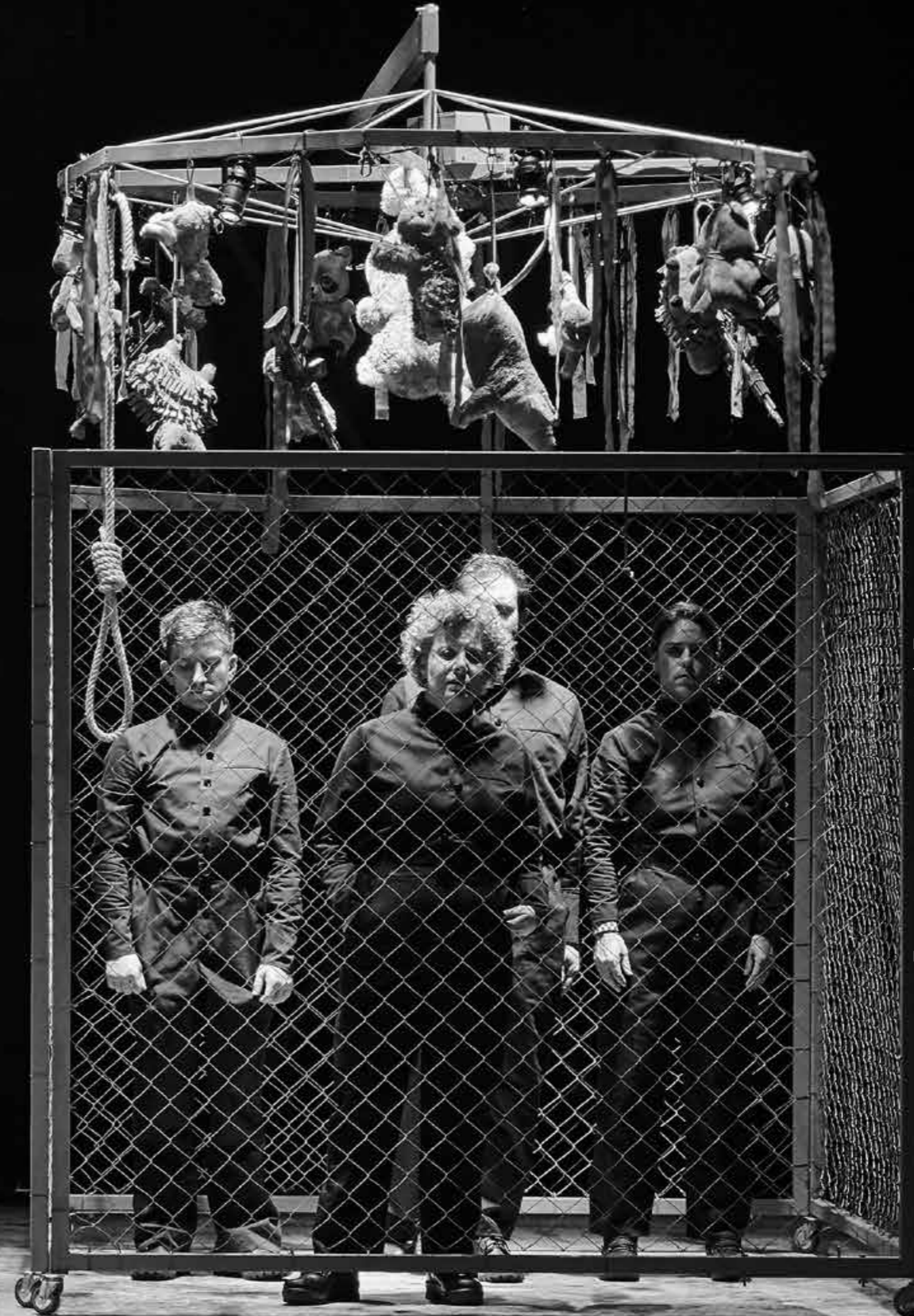

Bojan Munjin

Istjerivanje duhova 30 godina poslije rata

Željko Konigsknecht,
Josip Brakus
foto: Pavel Posavec

Viktor Ivančić:
Bilježnica
Robija K.

> Adaptacija i režija:
Marina Pejnović
> Satiričko kazalište
Kerempuh
> Premijera:
22. prosinca 2019.

PRE
MI
JE
RE

Matija Šakoronja, Linda
Begonja, Ana Maras
Harmander
foto: Pavel Posavec

Za mjesto izvedbe takvog barutnog punjenja prirodno je izabrano Satiričko kazalište Kerempuh, koje se posljednjih godina od sladunjave nazovisatire okrenulo punokrvnijim rugalicama hrvatske političke stvarnosti

Redateljica Marina Pejnović imala je tri godine kada su sredinom 90-ih završili ti strašni ratovi u Hrvatskoj i Bosni Hercegovini. Dvadeset i pet godina kasnije ona je jednom predstavom odlučila reći što o poslijeratnom vremenu zaista misli i osjeća, ponajprije iz nerva njezine vlastite generacije. Šire gledano, takav nerv u današnjem je teatru sve više prisutan, u svijetu i kod nas, u predstavama nastalim prema „okrajcima stvarnosti“; prema pismima iz kakvog izbjeglištva, zapisima s ratišta ili iz sirotišta, prema reskim novinskim tekstovima i kolumnama ili prema karikaturnim opisima te iste stvarnosti. Vjerojatno je to zato što je današnja stvarnost koja vrišti iz novina na neki luđački način jača od teatra, a onda i zato što danas više nema tog Émilea Zole da tako uvjerljivo opiše taj ispreturani život koji danas živimo. U slučaju ove redateljice, medijski okidač za angažiranu teatarsku fantaziju predstavljale su ironične kolumne, *Bilježnica Robija K*, Viktora Ivančića, novinara i urednika nekadašnjeg splitskog tjednika *Feral Tribune*. Tog „Robija K.“, crnohumorno i ironično štivo o životu u Jugoslaviji nekad i u Hrvatskoj danas, Ivančić neprekidno objavljuje već 35 godina, prvo u Slobodnoj Dalmaciji, pa u Feralu, pa onda i u drugim medijima i za te kolumne jednako su ga napadali po glavi stanovnika i za vrijeme Titova režima, kao i u Tuđmanovoj Hrvatskoj i kasnije. Za mjesto izvedbe takvog barutnog punjenja prirodno je izabrano Satiričko kazalište Kerempuh, koje se posljednjih godina od sladunjave nazovisa-

tire okrenulo punokrvnijim rugalicama hrvatske političke stvarnosti. Za datum premijere određen je 22. prosinca 2019., nekadašnji praznik JNA i, sasvim aktualno, na dan prvog kruga posljednjih predsjedničkih izbora u Hrvatskoj. Prije premijere među kulturnjacima je ipak strujalo pitanje hoće li *Bilježnica Robija K*. biti samo parada političkih viceva izvučenih iz Ivančićevih kolumni ili će to biti ozbiljnije orkestrirana poetika ironije i satire. Bez sumnje, bila je ovo predstava s kičmom, glavom i repom, ali najznačajnije je kako je mlada redateljica tako politički zrelo i teatarski umješno napravila političku grotesku visokog napona, koja iz brloga izvlači i rastjeruje mnoge demone naše stvarnosti. Ili kako je dosta radikalno prije premijere obrazložila redateljica Pejnović: „Sada je samo pitanje jesu li ljudi spremni na stav da je sve ovo uzalud i da bismo trebali napraviti neku drugu republiku, kao Francuzi. Iskreno, mislim da nade za nas nema. Moramo ispočetka posložiti stvari kako treba.“

Tko je zapravo Robi K.? To je dječak koji u svim režimima ima devet godina i uvijek jednako naivno postavlja odraslima zdravorazumska pitanja, bez obzira na to kakve se sve gadosti oko nas događale. Taj humor „ispod kuhinjskog stola“ upravo je toliko razoran jer neprestano, dječaćki nenaoružan, pogađa u srce problema i takav najbolje pokazuje taj česti društveni idiotizam, kojem se mi uvijek i iznova čudom ne možemo načuditi. U Ivančićevim kolumnama i u predstavi dječak i vrijeme nepromjenljive su kategorije: na Balkanu koji neprestano funkcionira kao neka vrsta ludnice otvorenog tipa, uvijek ista, nevinna i nekontaminirana dječja duša iznova postavlja pametna, suvisla i uznemirujuća pitanja. Slikovito rečeno, predstava *Bilježnica Robija K*. neka je vrsta scenske

PREMIJERE

▲
Josip Brakus, Filip Detelić,
Matija Šakoronja,
Ana Maras Harmander
foto: Pavel Posavec

prerade „Deklaracije o pranju mozga“ (ona se baš pod ovim nazivom spominje u predstavi), gdje onda, ili u školi ili kod kuće, Robi K. nervira učiteljicu ili roditelje neugodnim pitanjima koja se inače ne postavljaju ili su pretvorena u nacionalne svetinje; ustaše i partizani, NOB i Domovinski rat, patriotizam, Stepinac, Jasenovac, ratni zločini, „mi i oni“, iseljavanje iz Hrvatske... Možda je najbolja definicija *Bilježnice Robija K.* ona koja piše na letku koji publika dobiva na ulazu u dvoranu:

„To je kazališna igra koja nikad do kraja ne zakoračuje u kazališnu iluziju, ne dopuštajući gledateljima da zaborave na stvarnost koja ih maljem udara po glavi.“ I zaista, predstava se igra u prilično žestokom ritmu kao otprilike na *punk* koncertu, gdje glumci igraju obučeni u kombinaciju dječjih pidžama i pancirnih uniformi, gdje se dalmatinski lokalizmi i psovke miješaju s grotesknom igrom i rugalicama hrvatske stvarnosti i gdje šašave inscenacije na pozornici samo pojačavaju apsurdne momente svih naših života. U tom smislu Kerempuhov odličan ansambl glumaca koji su činili Josip Brakus, Željko Königs knecht, Linda Begonja, Filip Detelić, Ana Maras Harmander i Matija Šakoronja djelovao je u ovoj predstavi otprilike kao utreniran tim istjerivača duhova za rad na terenu u hrvatskim prilikama, da bi na brutalno iscjeliteljski način pokazali publici kako zaista stvari stoje.

S obzirom na to da su Feral Tribune, Ivančić i drugovi, bez obzira na boju političkog režima, od početka do kraja djelovali kao klaunovi i lude na dvoru poludjelog kralja, njihova „neprijateljska propaganda“ više je puta tretirana na filmu i u kazalištu. Dva dokumentarna filma, jedan francuski, drugi bosanski,

snimljeni su o Feralu, „Putujući teatar Hasije Borić“ izveo je prije desetak godina „Feral Tribune Cabaret“, Radovan Marčić režirao je *Bilježnicu Robija K.* u izvedbi Predraga Vušovića Pređe, a Feralov dvojac Dežulović-Lucić više je godina, od Vardara do Triglava, izvodio svoj politički *stand-up* pod nazivom koji se stalno mijenjao, „Melodije borbe i pretvorbe, uma i Neuma, sela i Brisela, Koke i Kolinde, i tako redom, uz eksplozije razorne ironije, gdje god da su se oni pojavili. Ivančićeve kolumne *Bilježnica Robija K.* nedavno su objavljene u pet knjiga i doživjele i drugo izdanje, a troje izdavača, usput rečeno, predstavljaju otprilike nemoguću kombinaciju u stilu samog autora; beogradska slobodno misleća „Fabrika knjiga“, zagrebačko Srpsko narodno vijeće i riječki „Ex Libris“, specijaliziran za naslove teološke provenijencije.

Nakon premijere, *Bilježnica Robija K.* pokupila je nepodijeljene simpatije i publike i kritike. U medijima smo mogli čitati kako je ova predstava imala snage zagristi u temu kojom se nitko u javnosti ne bavi, kako je, uz želju da doživi troznamenasti broj izvedbi, stekla brojne obožavatelje, kako je ona svojom energijom i hrabrošću poremetila repertoarnu idilu zagrebačkih kazališta, odnosno kako nas je „dozvala da se bavimo domaćim tabuima“ (Nataša Govedić). No nisu se svi radovali ovoj predstavi: ona nije bila dovoljno dobra da bude pozvana na festival *Marulićevi dani* u Splitu, rodni grad Ferala i Viktora Ivančića, a ni drugamo. U tom smislu ova predstava otvara staro pitanje ne samo oportunitizma hrvatskog glumišta, nego i mnogo šire: koliko smo uopće u stanju voditi punokrvan život bez obzira na prepreke, misliti svojom glavom i govoriti bez obzira na rizike, a koliko tek puko preživljavamo, čangrizavi i nezadovoljni, u sjeni svojeg sitnog komfora, čuvajući se brižljivo problema i zalutalih metaka.

Stoga, vrlo uspješna *Bilježnica Robija K.* u Satiričkom kazalištu Kerempuh pokazuje dvije značajne, gotovo kontradiktorne činjenice: da devedesete u Hrvatskoj, nekoliko desetljeća kasnije, još uvijek predstavljaju neku vrstu tabua za sve nas, i možda još važnije, da bez obzira na depresiju i sumračnu stvarnost u kojoj živimo još uvijek, na tragu Ivančića i feralovaca, postoji neki mladi naraštaj koji je u stanju kritički, hrabro i odgovorno pokazati nam stvarnost onakvom kakva ona zaista jest. ■

No nisu se svi radovali ovoj predstavi: ona nije bila dovoljno dobra da bude pozvana na festival *Marulićevi dani* u Splitu, rodni grad Ferala i Viktora Ivančića, a ni drugamo